joforum73 2008. 02. 27. 23:10 Page 3

Az IFRS-ek alkalmazása Romániában. Mit is mond a gyakorlat?

FEKETE SZILVESZTER – MATIŞ DUMITRU – PETE ISTVÁN

1. Bevezetés és célkitűzés

Románia a Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS)[1] bevezetése terén hatalmas erőfeszítéseket tett az utóbbi években, e tekintetben megelőzve az Európai Unió számos országát. A cél elsősorban a román számviteli rendszer fejlesztése volt, figyelembe véve a nemzetközi harmonizációs folyamatokat. De nyilvánvalóan a szakmaiakon túl volt ennek egy világos gazdaságpolitikai üzenete is a befektetők felé.

Tudjuk azonban, hogy egy szabály(rendszer) bevezetésétől, azaz jogrendbe építésétől annak „igazi" gyakorlati alkalmazásáig hosszú út vezet. A szakirodalom ezt a jelenséget a szabályozás jog(szabály)i (de jure) és gyakorlati (de facto) megvalósításának nevezi, mintegy utalva arra, hogy különbséget kell tennünk a szabály tartalma és a szubsztancia valóságos érvényre jutása között.

Ebből kiindulva empirikus tanulmányunk arra próbál fényt deríteni, hogy *milyen összefüggés van az IFRS szabályok gyakorlati alkalmazása és azok „szellemének" érvényre juttatása között a romániai vállalatok esetében.* Egészen konkrétan azt vizsgáljuk és próbáljuk számszerűsíteni, hogy akik alkalmazzák a szabályokat, mennyire értik is azok tartalmát.

A cikk röviden összefoglalja a romániai számviteli szabályozás 1989-es forradalom utáni főbb mozzanatait. Ezekkel a kérdésekkel azonban nem kívánunk itt részletesen foglalkozni, csupán betekintést nyújtunk a romániai szabályozás közelmúltjába. Ezt a viszonylag ellentmondásos folyamatot megismerve válik ugyanis érthetővé, miért is tekintjük oly fontosnak a vállalati visszacsatolást.

Tanulmányunkat a legjelentősebb módszertani kérdések tárgyalásával folytatjuk, majd a hipotézisek felállítása és az empirikus eredmények ismertetése következik. Azt feltételezzük és bizonyítjuk, hogy az IFRS szabályokat alkalmazó cégek ismerik a szabályok tartalmát, és kellőképpen fel vannak készülve azok alkalmazására.

2. A számvitel szabályozása Romániában: a szocialista számviteltől az IFRS-ekig

A román számvitel reformját az 1991/82-es számviteli törvény indította útjára, mely számtalan módosítás árán ma is érvényben van. Ez mindmáig kerettörvény maradt, melynek szerepe a számvitel mint gazdasági-társadalmi tevékenység intézményesítése. Ez azért

[1] A fogalomzavar elkerülése végett az IFRS mindig a szabályrendszer egészét jelöli.

joforum73 2008. 02. 27. 23:10 Page 4

fontos, mert 1991-ben a törvény nem hozott érdemi változást, mint például Magyarországon, hanem csupán jogi-formai keretet teremtett, melyet igazán új szakmai tartalommal három évvel később, hosszú szakmai és politikai vita után töltöttek fel.

Az 1994-ben elindított számviteli rendszer teljes mértékben az 1982-es francia *Általános Számviteli Tervre* (Plan Comptable Generale, PCG) épült, olyannyira, hogy „a román számlaterv gyakorlatilag az 1982-es francia számlaterv másolata" volt (Richard 1995. 317), megfelelve egyszerre az ország centralizált jellegének, az új kapitalista igényeknek és ugyanakkor az európai elvárásoknak (IV-es Direktíva) is.

A szabályalkotó (pénzügyminisztérium) 2001-ben úgy döntött, hogy a román számviteli rendszernek közelednie kellene a nemzetközi szabályozáshoz (IAS), mindez részben betudható egy valós piaci igény felismerésének, részben pedig az angol tanácsadók (ICAS) tevékenységének (King 2001). Ennek megvalósítására kidolgozta a Nemzeti Fejlesztési Tervet (NFT), melynek lényege, hogy 2000-től kezdődően évről-évre egyre több vállalatot vontak be (erőteljesebben, de pontosabban fogalmazva: kényszerítettek) az IAS-ek alkalmazásába a vállalatméret csökkenő sorrendjében.[2] A számviteli szabályozásban a francia modellt felváltja tehát az angolszász koncepció, ezt nevezi Matiș „történelmi törésnek". (Matiș 2005a. 39; 2005b)

A stratégiával, mint utólag kiderült, két baj is volt. Egyrészt az IAS-ek alkalmazásarendkívül nagy terhet rótt a vállalatokra, ami önmagában nem is lett volna baj. A gond az volt, hogy ezt a többletterhet a vállalatok nem tudták hasznosítani, ezért a vállalatok többségében az IAS szabályok ellen léptek fel.

A másik hiba a szabályozás koncepciójában keresendő: a két szabályrendszer akkor köztudottan nem volt teljes egészében összeegyeztethető, noha időközben a IV-es Direktíva lényegesen közeledett az IAS/IFRS felé. Ami még súlyosabb, hogy ezt a kérdést a szabályalkotó nyitva hagyta, gyakorlatilag a vállalatokra bízva az egyes inkonzisztenciák feloldását. Ez ismét további elégedetlenséget és IAS-ek iránti ellenérzést szült.

Mára megváltozott a helyzet. A 2005-ös év folyamán ismét módosult a számviteli szabályozás,[3] mely 2006. január 1-jétől lépett érvénybe. Ezen módosítások lényege: a szabályalkotó visszalépett, lemondott az NFT-ben foglaltak további érvényesítéséről, és ennek megfelelően a román számviteli rendszer egyértelműen az Európai IV-es és VII-es Direktívákhoz igazodik. Így amennyiben az uniós direktívák igazodnak a nemzetközi szabályokhoz, annyiban a romániai szabályozás is harmóniában van az IFRS-ekkel.

[2] A vállalatméret kritériuma a közismert három paraméter kombinációjaként lett definiálva: árbevétel, mérlegfőösszeg, átlagos foglalkoztatott létszám, melyből legalább kettőnek kellett eleget tenni.

[3] 2005/1752-es PM rendelet *az európai direkívákhoz igazodó számviteli szabályokról.*

joforum73 2008. 02. 27. 23:10 Page 5

Az előbbiekből jól kitűnik az emelkedőkkel és lejtőkkel teletűzdelt út, melyet a román számviteli szabályozás bejárt. Azért próbáltuk mindezt összefoglalni, mert magyar szemmel nézve furcsa lehet például a szabályozási modellek közötti váltás, noha Magyarország a nemzeti sztenderdek kapcsán épp most tapasztalja meg ennek ízét (lásd például az interjút Baricz Rezső egyetemi tanárral – Baricz 2002 –, Mészáros 2003 vagy Fekete és Lukács 2004).

Ami számunka most még fontosabb: hogyan élik meg mindezt Romániában a vállalatok és a szakma. Mielőtt azonban ezt tüzetesen megvizsgálnánk, rövid betekintést nyújtunk az IFRS-ek bevezetéséről Európa más országába. A kérdés az, hogy miért is kell nekünk az IFRS és mások hogyan látják ezt a kérdést.

A nemzetközi szakirodalomban több cikk is foglalkozik az IFRS-ek bevezetésének hatásával. Az általános vélemény az, hogy azok az országok hajlamosak inkább az IFRS-ek bevezetésére, amelyeknek gyengébb a befektetői érdekvédelme és az IFRS szabályrendszer eszköz ezen érdekvédelem javítására (ezt vizsgálja empirikusan Hope et al. 2006). Pownell és Schipper (1999) arra hívják fel a figyelmet, hogy a jó befektetői érdekvédelemmel, következésképp fejlett számviteli szabályozással rendelkező országok számára is fontos az IFRS szabályrendszer bevezetése. Ugyanis a magas minőségű pénzügyi beszámolás (és számviteli információ) nemcsak áttekinthetőséget és teljes körű közzétételt feltételez, hanem összehasonlíthatóságot is. Így, noha az adott ország szabályozása áttekinthető információkat biztosít, a befektetők további előnyhöz jutnak az országok közötti összehasonlíthatóság révén.

Az IFRS-ek európai bevezetését és ennek következményeit elemzi Schipper (2005), és két gyakorlati megoldásról értekezik, mely(ek)re a szakma igényt tart: egyrészt alkalmazási útmutatók (implementation guidance) és egyéb szakanyagok kiadása, másrészt egyetlen európai számviteli szabályozó testület létrehozása, mely egyértelműen érvényt szerez az IFRS-eknek és közvetíti Európa álláspontját a Nemzetközi Számviteli Standard Testület (IASB) felé.

Az IFRS-ek azonban rengeteg kritikát is kaptak és kapnak. Ez főleg az (keret) elvi alapú szabályozásból ered, mely nagy döntési szabadságot ad az egyénnek. Ezek után hogyan beszélhetünk összehasonlíthatóságról, egyáltalán megbízhatóságról? Schildbach szerint (2006. 45) „[a]z IFRS magán(jogi) standardjai ezért veszélyt jelentenek, mintsem reményt adnak. Valószínűleg olyan előírások születnek, amelyek megsértését – rugalmasságuk okán – nagyon nehéz bizonyítani, sőt, a határok ügyes kijelölésével akár még védelmet is adhatnak az alkalmazó számára."

joforum73 2008. 02. 27. 23:10 Page 6

Ennek ellenére egy 2000-ben végzett kutatás (PWC 2000) alapján az európai tőzsdén jegyzett cégek pénzügyi igazgatóinak 79%-a jelezte, hogy támogatja az Európai Bizottság azon ajánlását, hogy 2005-től váljék kötelezővé az IFRS-ek alkalmazása a hivatalos értéktőzsdén jegyzett társaságok számára, ami, mint tudjuk, meg is történt az EK 2002/1606-os rendeletében.

És most lássuk, mit mondanak a romániai cégek és szakemberek!

3. Módszertani kérdések

A Babeș–Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Karán 2005-ben, a Miskolci Tudományegyetemmel közös együttműködés keretében, felmérést végeztünk a hazai vállalatok körében a regionalizáció és globalizáció hatását illetően. Mivel a hatásokat a legkülönbözőbb szempontból igyekeztük megvizsgálni (tulajdonosi struktúra, pénzügyi tevékenység, vezetés és szervezés, számvitel, marketing, innováció, versenyképesség stb.), egy rendkívül összetett kérdőív és, ennek megfelelően, adathalmaz képződött.

A számvitel csupán egy kiegészítő része volt a projektnek, így a vizsgált problémakör és adatvetülete is csupán néhány fontosabb kérdésre térhetett ki. Mi ilyennek jelöltük meg a számviteli szabályozást, különös tekintettel az IFRS-ekre.

Az adatvetület kialakítása végett az alábbi kérdések és lehetséges válaszok szerepeltek a kérdőívben:

Alkalmazza-e a cég az IFRS szabályokat?

0 = Nem; 1 = Igen

Hogyan ítéli meg, mennyire ismeri a cég az IFRS-eket?

1 = Nagyon jól; 2 = Jól; 3 = Gyengén; 4 = Nagyon gyengén

azaz a válaszadó milyenre becsüli a teljes cég (vezetők, beosztottak, esetleg tulajdonosok [képviselőinek] is) szakmai tudását

Mennyire van felkészülve a *cég vezetősége* az IFRS-ek alkalmazására?

1 = Nagyon jól; 2 = Jól; 3 = Kielégítően; 4 = Nincs felkészülve; 9 = Nem tudom

ez alatt elsősorban a cég vezetőségét értjük; milyen mértékben különítettek el erre a célra erőforrást, van-e konkrét akciótervük stb. tehát adottak-e a szervezeti (külső) feltételek

Mennyire van felkészülve a *személyzet* az IFRS-ek alkalmazására?

1 = Nagyon jól; 2 = Jól; 3 = Kielégítően; 4 = Gyengén; 5 = Nincs felkészülve; 9 = Nem tudom

azaz milyen a személyzet szaktudása, szervezettsége, tanulási és fejlődési képessége stb., tehát adottak-e a humán erőforrási (belső) feltételek

joforum73 2008. 02. 27. 23:10 Page 7

Látható tehát, hogy az adatokat – az első (dichotóm) változót kivéve – ordinális skálán mértük; a „nem tudom" válasz lényegében értelmezhetetlen; a hibás válaszadás lehetőségét hivatott kiszűrni.

Ami a mintát illeti, az 326 megfigyelésből áll, melyet a projektben részt vevő diákjaink végeztek. Tekintettel arra, hogy az ország valamennyi megyéjéből és településéről járnak hozzánk diákok és teljesen spontánul választották ki a cégeket, úgy gondoljuk, hogy a mintavételi eljárás viszonylag jó megközelítéssel az EV logikát követi, tehát Románia szintjén a minta *reprezentatív*nak tekinthető.

Az adatok feldolgozására az SPSS 14.0 programcsomagot alkalmazzuk. Ennek megfelelően dolgozatunkban nem magára a statisztikai értelemben vett adatfeldolgozásra, hanem inkább az eredményekre és azok értelmezésére összpontosítunk.

4. Hipotézisek megfogalmazása

Az alábbi nullhipotéziseket fogalmazzuk meg:

– H1: Az IFRS szabályokat alkalmazó cégek alaposan ismerik a szabályok tartalmát.

– H2: Az IFRS szabályokat (a szabályok tartalmát) ismerő cégek fel vannak készülve azok alkalmazására.

Ez utóbbi újabb két munkahipotézisre bontható, melyeknek együttesen kell teljesülniük:

– H21: Az IFRS szabályokat ismerő cégek vezetősége fel van készülve azok alkalmazására.

– H22: Az IFRS szabályokat ismerő cégek személyzete fel van készülve azok alkalmazására.

5. Adatelemzés és az eredmények magyarázata

A fenti hipotézisek vizsgálatát kereszttáblák és asszociációs mérőszámok révén valósítjuk meg. Tekintettel a statisztikai következtetésekre, további fontos feltevés, hogy a szignifikanciaszint 5%.

5.1. A H1 hipotézis vizsgálata

A H1 hipotézis vizsgálata azt jelenti, bizonyítanunk kell, hogy az IFRS szabályokat alkalmazó cégek alaposan ismerik a számviteli szabályokat.

Az IFRS-ek alkalmazását tükröző változó egy dichotóm változó, az adatbázisban nominálisként került definiálásra. Noha értéke 0 vagy 1, tekinthető lenne akár ordinálisnak is, ezt azonban nem tudnánk gazdasági tartalommal feltölteni. Ebből a meggondolásból csak a nominális változókra vonatkozó próbákat jelöltük be.

joforum73 2008. 02. 27. 23:10 Page 8

A minta 326 megfigyeléséből a hiányzó adatok miatt csupán 320-at tudtunk bevonni az elemzésbe, ez az eredeti adathalmaz 98,2%-át jelenti.

Az 1. kereszttábla bizonyítja a két változó közötti kapcsolat létét. Látható, hogy azok a cégek, amelyek alkalmazzák az IFRS szabályokat egyben, vagy nagyon jól ismerik (30,4%), vagy pedig jól ismerik (60,9%) ezeket a szabályokat. Ez teljes mértékben megfelel az elvárásunknak, hiszen képtelenség úgy könyvelni, majd ez alapján beszámolót készíteni, hogy nem ismerjük a szabályokat.

Tovább erősíti a két változó közti kapcsolatot, hogy azok a cégek, amelyek nem alkalmazzák az IFRS-eket, közepes mértékben ismerik azokat (jól 42,5%, gyengén 22,4%, a nagyon gyengén ismerők aránya csupán 29,4%). Ezt úgy értelmezzük, hogy ezek a vállalatok mintegy „előre gondolkoznak”, azaz előre, saját elhatározásukból készülnek az IFRS-ek esetleges alkalmazására. Ezzel magyarázható, hogy a szabályokat nem alkalmazó cégek csaknem fele állítja, hogy mégis jól ismeri a szabályokat.

1. táblázat. Kereszttábla az IFRS-ek alkalmazása és azok ismerete vizsgálatára

		Mennyire ismeri a cég az IFRS-eket?				
Alkalmazza-e az IFRS szabályokat?		Nagyon jól	Jól	Gyengén	Nagyon gyengén	Összes
Igen	cég	28	56	4	4	92
	%	30,4%	60,9%	4,3%	4,3%	100,0%
Nem	cég	13	97	51	67	228
	%	5,7%	42,5%	22,4%	29,4%	100,0%
Összes	cég	41	153	55	71	320
	%	12,8%	47,8%	17,2%	22,2%	100,0%

Eddig viszont még semmit sem mondtunk a kapcsolat erősségéről és statisztikai szignifikanciájáról. A Pearson-féle χ^2 mutató számított értéke 66,807, amely szignifikánsan különbözőnek bizonyul nullától, így tehát a változók függetlenségére vonatkozó hipotézisünket (t.i. H_0: $\chi^2 = 0$) elvetjük. A két változó közti kapcsolat tehát statisztikailag szignifikáns, azaz a H1 kijelentésünknek érvényt szereztünk.

Az SPSS által kalkulált további szimmetrikus nominális skálájú változókra alkalmas mérőszámok erősítik előbbi következtetésünket. Így például a Phi, Cramer–V és CC alapján a kapcsolat erőssége szerint gyenge közepesnek (0,457) minősíthető (valamennyi érték statisztikailag szignifikáns).[4]

[4] A statisztikák képletét és értelmezését lásd például Kovács 2006. 18–19.

joforum73 2008. 02. 27. 23:10 Page 9

Végső következtetésként: az első hipotézisünk, mely szerint *az IFRS szabályokat alkalmazó cégek alaposan ismerik a szabályok tartalmát,* a vizsgált minta és a teljes populáció szintjén is (95% megbízhatósági szint mellett) elfogadjuk.

5.2. A H21 és H22 munkahipotézisek vizsgálata

Ebben a fejezetben annak a hipotézisnek (H2) kívánunk érvényt szerezni, hogy *az IFRS szabályokat (azok tartalmát) ismerő cégek fel van készülve azok alkalmazására.* Ez azt jelenti, hogy mind a vezetőség, azaz szervezeti infrastruktúra (H21), mind a személyzet, vagyis a szakmai tudás (H22) rendelkezésre áll.

Módszertanilag az elemzés abban különbözik az előbbitől, hogy itt két ordinális változó között mérjük az összefüggést, ezért másak lesznek a mérőszámok. Ennek megfelelően nemcsak a kapcsolat *erejéről*, hanem *irányáról* is tudomást szerzünk. Az első esetben a minta 94,8%, a másodikban pedig 96%-át tudtuk hasznosítani (309, illetve 313 megfigyelés).

A továbbiakban a H21 hipotézisre koncentrálunk. A kapott eredmények a következők:

2. táblázat. Kereszttábla az IFRS-ek ismerete és a cég felkészültségének vizsgálatára

		Mennyire van felkészülve a cég az IFRS-ek alkalmazására?					
Mennyire ismeri a cég az IFRS-eket?		Nagyon jól	Jól	Kielégítően	Nincs felkészülve	Nem tudom	Összes
Nagyon jól	cég	28	7				35
	%	80,0%	20,0%				100,0%
Jól	cég	16	103	23	5	1	148
	%	10,8%	69,6%	15,5%	3,4%	7%	100,0%
Gyengén	cég	2	21	25	6	1	55
	%	3,6%	38,2%	45,5%	10,9%	1,8%	100,0%
Nagyon gyengén	cég	2	3	21	29	16	71
	%	2,8%	4,2%	29,6%	40,8%	22,5%	100,0%
Összes	cég	48	134	69	40	18	309
	%	15,5%	43,4%	22,3%	12,9%	5,8%	100,0%

A kereszttábla főátlója mentén sűrűsödő esetek jelentős kapcsolatot vetítenek előre az IFRS-ek ismerete és a cég vezetőségének felkészültsége között. Ezt igazolja a χ^2 mutató alapján megvalósított teszt, melynek mintából számolt értéke 289,375 az 5% szignifikanciaszinten különbözik nullától. Mindezt tovább erősítik a kapcsolat erősségét és irányát is mutató szimmetrikus muta-

joforum73 2008. 02. 27. 23:10 Page 10

tókból nyert eredmények, például a Goodman–Kruskal-féle Gamma[5] értéke +0,843, mely erős, pozitív kapcsolatról tanúskodik, ugyanakkor a szignifikanciakövetelménynek is eleget tesz. Ez alapján kijelenthető, hogy az adataink tükrében igaznak minősül a H21 hipotézis, mely szerint az IFRS szabályokat (azok tartalmát) ismerő cégek *vezetősége* fel van készülve azok alkalmazására.

A továbbiakban a H22 munkahipotézis vizsgálatával foglalkozunk, mely szerint az IFRS szabályokat (azok tartalmát) ismerő cégek személyzete fel van készülve azok alkalmazására. Az elemzés során az előbbi hipotézisvizsgálat logikáját követve egy hasonló, a főátlója mentén „sűrű" mátrixot kapunk, ami a változók közti kapcsolat létezésére utal. Számszerűen bizonyítja ezt a χ^2 mutató, melynek 284,1 számolt értéke 5% szignifikanciaszinten egyértelműen különbözik nullától, azaz a változók között a kapcsolat statisztikailag szignifikáns; továbbá a Gamma mutató, melynek értéke (+0,821) ugyancsak erős, szignifikás kapcsolatot igazol. Mindezek alapján a H22 hipotézis is bizonyítást nyer, mely szerint az IFRS szabályokat (azok tartalmát) ismerő cégek *személyzete* fel van készülve azok alkalmazására.

Adataink mindkét munkahipotézist igazolták, ennek alapján a H2 is igaz, vagyis adataink tükrében állítható, hogy az IFRS szabályokat (azok tartalmát) ismerő cégek fel vannak készülve a számviteli szabályok alkalmazására.

Mivel mintánk Románia-szinten reprezentatívnak minősül, amint azt a módszertani részben bemutattuk, eredményeink Románia-szinten is helytállóak, azaz állítható, hogy az IFRS szabályokat alkalmazó cégek alaposan ismerik a szabályok tartalmát és alaposan fel vannak készülve azok alkalmazására.

6. Következtetések, korlátok és javaslatok jövőbeli vizsgálatokra

Empirikus tanulmányunkban röviden vázoltuk a román szabályozás közelmúltját és aktuális problémáit, majd megvizsgáltuk ennek gyakorlati vetületét. Mindezt azért tettük, hogy feltárjuk, milyen összefüggés van az IFRS szabályok „szelleme" és azok gyakorlati alkalmazása között a romániai vállalatok esetében. Lényegében sikerült bizonyítani, hogy az IFRS szabályokat alkalmazó cégek ismerik a szabályok tartalmát, és azok alkalmazására kellőképpen fel vannak készülve.

Van azért tanulmányunknak néhány korlátja, mely mindenképpen említést érdemel. Először is, hipotézisünk vizsgálatát és statisztikai inferenciánkat mintavételi adatok alapján tesszük, mely önmagában hordozza a hiba lehetőségét. Igaz ugyan, hogy mintánk 326 vállalkozást tartalmaz, de ha figyelembe vesszük a vállalatok populációját, akkor komolyan felmerülhet a reprezentativitás kérdése.

[5] A mutató számítását és értelmezését lásd például Kovács 2006. 19-20.

joforum73 2008. 02. 27. 23:10 Page 11

A másik korlát az adatok kevésbé friss voltára vonatkozik, amint láthattuk, a mintavétel 2005-ben történt. Ez csupán részben van így; tekintettel a reformfolyamat fordulataira, a 2000–2005-ös időszak volt a „történelmi törés" időszaka; az erről/ebből az időszakból származó adatok produkálják a legtanulságosabb következtetéseket. Az adatok tehát „régiek", de nem elavultak.

Sajnálatos viszont az, hogy – legalábbis ismeretünk szerint – egyetlen komoly, reprezentatív (hatás)tanulmány sem készült az IFRS-ekről, még PM szinten sem. Ezért tekintjük tanulmányunkat, legalábbis ebből a szempontból, úttörő munkának.

Ezt a gondolatot továbbfonva jutunk el a jövőbeli kutatási javaslatok tételére. Úgy gondoljuk, további feltárómunka szükséges az időközben megváltozott jogszabályi környezet gyakorlati hatásának megismerésére. Továbbra is üdvözöljük az elméleti munkákat, de úgy gondoljuk, hogy – és ez egész Közép-Kelet-Európára érvényes – az empirikus számviteli tanulmányokra egyre nagyobb szükség van.

Irodalomjegyzék

Baricz, R. 2002. *Szigorúan szakmai standardokat!* Interjú Baricz Rezső egyetemi tanárral, az OSzB elnökével, SZAKMA, 11. 488–89.

Fekete, Sz. – Lukács, J. 2004. *Implementing IFRS in Hungary, Globalism, Globality, Globalization* – 10 Years of European Studies in Cluj. Babeș–Bolyai Tudományegyetem, Európai Tanulmányok Kar; 2004. október. 159–70.

Hope, O.-K. – Jin, J. – Kang, T. 2006. Empirical Evidence on Jurisdictions that Adopt IFRS. *Journal of International Accounting Research*, 5(2). 1–20.

King, N. – Beattie, A. – Cristescu, A.-M. –Weetman, P. 2001. Developing Accounting and Audit in a Transition Economy: the Romanian Experience. *European Accounting Review*, 10(1). 149–71.

Kovács, E. 2006. *Pénzügyi adatok statisztikai elemzése.* Egyetemi tankönyv, 2. kiadás, Budapest, Tanszék Kiadó

Matiș, D. (szerk.) 2005a. *Bazele contabilității. Aspecte teoretice și practice.* Kolozsvár, Alma Mater Kiadó

Matiș, D. 2005b. *The Romanian Accounting Between the International Standards and the European Directives.* Conference on the Impact of European Integration on the National Economy, BBTE, Kolozsvár, Risoprint Kiadó, 25–34.

Mészáros, L. 2003. *Az Uniós csatlakozással megkezdődik a magyar számviteli standardalkotás.* SZAKMA, 12. 521–22.

Pownall, G. –Schipper, K. 1999. Implications of Accounting Research for the SEC's Consideration of International Accounting Standards for U.S. Security Offerings. *Accounting Horizons* 13. 259–80.

PWC 2000. International Accounting Standards in Europe – 2005 or now?, PricewaterhouseCoopers

Richard, J. 1995. The Evolution of the Romanian and Russian Accounting Charts After the Collapse of the Communist System. *European Accounting Review*, 4(2). 305–22.

Schildbach, Th. 2006. IAS/IFRS az EU-ban: jellemzés és problémák.*Vezetéstudomány*, 37(1). 36–47.

Schipper, K. 2005. The Introduction of International Accounting Standards in Europe: Implications for International Convergence. *European Accounting Review* 14 (1). 101–26.

joforum73 2008. 02. 27. 23:10 Page 12